

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2003 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen strategisista painopisteistä EU:n uusista rahoitusnäköymistä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 16 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Suomen strategisista painopisteistä EU:n uusista rahoitusnäköymistä (E 17/2003 vp) maa- ja metsätalousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten. Lisäksi suuri valiokunta on 28 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt asiaa koskevan jatkokirjelmän 1. VM 21.05.2003 maa- ja metsätalousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- johtaja Olli-Pekka Väänänen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf
- Elintarviketeollisuusliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Suomen yleiset lähtökohdat rahoitusnäköymien uudistamiselle

Suomi pitää tärkeänä, että rahoitusnäköymien sisällön valmistelu liitetään nykyistä kiinteämmin koko unionin keskipitkän ajan politiikkasuunnitteluun. Täten varmistetaan sekä vuosittaisten strategiapainotusten että pidemmän aikavälin politiikkalinjausten vaikutusten näkyvyys EU:n budjetissa. Laajentuneen unionin ensimmäisten rahoitusnäköymien valmistelussa on kyse laajas-
ta kokonaisvaltaisesta uudistuksesta.

Laajentuneessa unionissa Suomi on selkeä nettomaksaja. EU-menojen arvioinnissa merkit-

tävä tarkastelukulma on se, että toimenpiteiden vaikuttavuus on kattavampi toimittaessa unionitasolla kuin jäsenvaltiokohtaisesti.

Unionin poliittisen strategia-asetannan ja lainsäädäntöprosessin sekä budjettiprosessin yhteensovittamisessa on selviä ongelmia. Politiikka-, lainsäädäntö- ja budjettiprosessien lähentä-
mistä tulisikin tarkastella tulevien rahoitusnäköymien valmisteluprosessin yhteydessä kattavasti.

Uusia rahoitusnäköymiä koskevat Suomen poliittiset strategiset painopisteet

Suomi katsoo, että selkeämpään ja pitkäjänteisempään painopisteasetantaan päästään 7-vuoti-

silla rahoitusnäkyillä. Uudet rahoituskehykset voitaisiin esittää käyvin hinnoin.

I) Suomen nykyiset erittäin harvaan asutut tavoite 1 -alueet tulee säilyttää unionin korkeimman aluetuen tavoite 1:n piirissä jatkossakin. Se on Suomen tärkein kansallinen kynnyskysymys unionin tulevia rahoitusnäkyjä valmisteltaessa.

II) Lissabonin kilpailukykystrategian toteuttaminen tavoitevuoteen 2010 mennessä on otettava unionin tulevien rahoituskehysten valmistelun keskeiseksi lähtökohdaksi.

III) Alueellisen tasapainon saavuttaminen Euroopassa edellyttää, että unionin heikoimmin kehittyneiden ja syrjäisimpien alueiden kilpailukykyä on tärkeää edistää. Tulevalla rahoituskaudella tarvitaan erityisesti tasapainoinen, innovoiva rakennepoliittinen rahoitusratkaisu jäsenmaiden välillä.

IV) EU:n maaseudun kehittämispolitiikkaa on vahvistettava.

V) Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikalle sekä rajavalvontayhteistyölle EU:ssa asetetun poliittisen painoarvon tulisi heijastua myös rahoitukseen.

VI) EU:n lähialueiden merkitys kasvaa unionin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Unionin yhteistyö lähimpien naapurialueiden, kuten Venäjän, Itä-Euroopan maiden, Länsi-Balkanin sekä Välimeren alueen kanssa on Suomen prioriteetti.

VII) EU:n rahoitusjärjestelmää tulee merkittävästi yksinkertaistaa.

VIII) Suomi nostaa EU:n varojen käyttöä ja päätöksentekoa koskeviksi strategisiksi uudistustarpeiksi kaksi merkittävää asiakokonaisuutta:

A) Tulosvastuu ja avoimuus ovat koko EU-rahoituksen välttämätön edellytys. Tulosvastuun tulee merkitä selvyyttä siitä, mitä EU-resursseilla saadaan aikaan. Unionin tilinpäätösraportointia ja -menettelyitä sekä tilivelvollisuutta toteuttavia menettelyitä tulee kehittää.

B) Hallinnon merkittävän yksinkertaistamisen tulee muodostaa rakennerahastouudistuksen lähtökohta sekä unioni- että kansallisella tasolla.

Jatkokirjelmä 1. VM 21.05.2003

Tarkistettu alustava kokonaisarvio EU:n talousarvion nykyisistä ja uusista rahoituskehyksistä sekä EU:n ja Suomen välisten rahoitusvirtojen kehityksestä vuoteen 2013 asti

Laajentumisen välittömiä vaikutuksia koskevan tarkistetun arvion mukaan 25 jäsenmaan EU:n budjetin koko olisi vuonna 2006 noin 113—114 miljardia euroa, mikä merkitsee noin 15 miljardin euron lisäystä vuoteen 2003 nähden. Brysselin Eurooppa-neuvoston päätös EU 25 -maiden suorien tukien ja markkinamenojen rajoittamisesta käyvin hinnoin enintään 48 574 miljoonaan euroon vuonna 2013 on merkittävä lähtökohta arvioitaessa tulevien kehysten kokonaista-soa.

Laajentumisen budjettivaikutusten suuruutta arvioitaessa on niin ikään tarpeen muistaa, että ne muodostavat vain yhden osan EU:n laajentumisen taloudellisista vaikutuksista. Laajentumis- ja integroitumisprosessiin liittyvät kokonaistaloudelliset vaikutukset unionille ja Suomelle sekä etenkin hakijamaille ovat jo olleet ja tulevat jatkossakin olemaan suoria budjettivaikutuksia suurempia ja pääosin myönteisiä.

Budjetin kasvun sekä Suomen suhteellisen maksuosuuden nousun johdosta Suomen nettoasema maksusitoumusmäärärahoilla mitattuna heikkenee vuonna 2006 noin 210—260 miljoonalla eurolla vuositasolla verrattuna laajentumista edeltäneeseen tilanteeseen vuonna 2003. Tarkistettu arvio Suomen laskennallisesta nettomaksusta on noin 400—450 miljoonaa euroa.

Mikäli Suomi onnistuu tulevissa alue- ja maatalouspolitiikkaa sekä omien varojen järjestelmän muuttamista koskevissa neuvotteluissa hyvin, Suomen nettomaksu vuonna 2013 voisi jäädä suuntaa antavien laskelmien mukaan noin 700—900 miljoonaan euroon. Se vastaisi 0,4—0,5 prosenttia Suomen BKT:sta. Tilanteessa, jossa Suomen maksut EU:n budjettiin määräytyisivät nykyperustein (1,6 prosenttia EU 27 -maiden maksuista) ja Suomen tulot alhaisen tuloarvion (maatalous- ja alue- sekä rakennepoliittiset tuet noin 300 miljoonaa euroa vuoden 2006 tasoa pienemmät) mukaan, Suomen nettomaksu

vuonna 2013 nousisi runsaaseen 1 100 miljonaan euroon.

Yhteisen maatalouspolitiikan pitkän aikavälin uudistuksen lopputulos ei ole vielä tiedossa.

Sen vaikutuksia ei ole ennakoitu nyt laadituissa laskelmissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta toteaa, että kirjelmään liitetystä muistiosta, varsinkin sen johdanto-osasta, heijastuu huoli yhtäältä Euroopan unionin tavoiteasetannan ja taloudellisten resurssien epäsuhtaisuudesta, toisaalta yhteisön ohjaus- ja reagointimahdollisuuksien puutteellisuudesta. Nämä ongelmat ovat aiheellisesti keskeisessä asemassa nyt käytävien keskustelujen teemoina tai ainakin niiden taustalla. Valiokunta kiinnittääkin erityistä huomiota niihin ongelmiin, joita on EU:n päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa. Samalla valiokunta tuo esiin sen, että rakennerahastokysymykset osana EU:n laajentumisprosessia ovat keskusteluissa jääneet liian vähäiselle pohdinnalle. Kuitenkin alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvät riskit ovat laajentumisen edetessä maamme kannalta saman suuruisia kuin yhteiseen maatalouspolitiikkaan liittyvät riskit. Nämä EU:n molemmat suuret politiikkalohkot ovat nyt myös entistä enemmän sidoksissa toisiinsa.

Maaseudun kehittämistoimenpiteiden merkitys maaseudun elinvoimaisuuden, palvelujen ja maatalouden toimintaedellytysten ylläpitäjänä korostuu laajentuvassa unionissa. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää myös tärkeänä, että maatalouspolitiikkaa sekä alue- ja rakennepolitiikkaa tarkastellaan kokonaisuutena, erityisesti tavoite 1 -alueilla. Työpaikkojen luominen ja säilyttäminen pohjoisilla alueilla edellyttää yhtäältä tuotantoedellytysten turvaamista perinteisillä aloilla, kuten maataloudessa ja elintarviketuotannossa. Toisaalta Suomen maataloudelle tärkeiden LFA- ja ympäristötukien rinnalle tarvitaan valtioneuvoston selvityksen mukaisesti voimakkaampaa panostusta alueellisiin toimenpiteisiin ja elinkeinorakennetta monipuolistaviin yritystukiin — myös muille yrityksille kuin

maatiloille — maaseudun palveluiden kehittämiseen ja maaseudun tietoyhteiskuntakehityksen edistämiseen. Lisäksi tulee pitää mielessä, että yhteiskunnassa politiikan muilla lohkoilla tehtävät ratkaisut vaikuttavat myös maaseudun kehittymisedellytyksiin.

Kuten selvityksessäkin todetaan, Suomi on laajentuneessa EU:ssa entistä suurempi nettomaksaja. Tämän vuoksi ja Suomen harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden säilyttämiseksi on valtioneuvoston kirjelmän mukaisesti tärkeää, että nykyiset tavoite 1 -alueemme voidaan säilyttää unionin korkeimman aluetuen tavoite 1:n piirissä jatkossakin. Selvityksessä on tuotu esiin ne perusteet, joilla Suomi on oikeutettu tähän jo saavutettuun tilanteeseen. Lisäksi on pidettävä huolta siitä, että Suomessa hyödynnetään täysimääräisesti rakenneohjelmien varat. Tämä on yksi keskeisimpiä keinoja saada Suomen maksamia jäsenmaksuja palautetuksi Suomen kansantalouden kiertoon ja näin vähentää nettomaksusuuttamme.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnalle on tuotu esiin, että objektiivisin mittarein olemme tilanteessa, jossa tukitaso asukasta kohden jää joka tapauksessa varsin alhaiselle tasolle Suomen ja Ruotsin harvaan asutuilla alueilla (nyt vain hieman yli 120 euroa/asukas/vuosi). Laajentuminen ei tule helpottamaan pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden asemaa, vaan se tulee pikemminkin entisestään korostamaan unionin reuna-alueiden perifeerisyyttä. Esitetty strateginen painopiste I onkin perusteltu yhteisön maatalouspolitiikan uudistamiseen liittyvien tavoitteidemme ja (kahdenvälisesti sovittavien) kansallisten toimenpiteiden (artikla 141) rinnalla. Samalla tulee huolehtia siitä, ettei WTO:n maatalousneuvotteluissa menetetä

maamme perheviljelmäpohjaisen maatalouden toimintaedellytyksiä.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että seuraavalla rahoituskaudella maaseudun kehittämisvarojen hallinnointia EU:n budjetissa selkeytetään ja että samalla hyödynnetään jäsenmaissa yleisesti havaittavissa olevaa myönteistä suhtautumista maaseudun kehittämisvarojen lisäämiseen. Kokonaisuudessaan EU-ohjelmien määrää tulee vähentää ja ohjelmamenettelyä yksinkertaistaa.

EU:n nykyisen maaseutuasetuksen mukaan maaseudun kehittämistoimenpiteisiin kuuluvat mm. epäedullisille alueille maksettava luonnonhaittakorvaus (LFA-korvaus) ja maatalouden ympäristötuki. Suomi on käyttänyt näihin toimenpiteisiin täysimääräisesti EU:lta saamansa varat, joiden riittämättömyyttä on jouduttu korjaamaan kansallisella rahoituksella. Tämän vuoksi onkin ensisijaisen tärkeää, että seuraavalla ohjelmakaudella Suomi neuvottelee nykyistä laajemmat rahoituskehykset maaseutuasetuksen mukaisille toimenpiteille.

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä ei esitetä arviota yhteisen maatalouspolitiikan pitkän aikavälin uudistuksen lopputuloksesta. EU:n omien jäsenmaakohtaisten laskelmien perusteella Suomeen saatavat tuet tulevat nousemaan ja siten budjettitaloutta ajatellen vähentämään maamme nettomaksuosuutta. Toisaalta hintojen alentamiset vaikuttavat viljelijöiden tuloja leikkaavasti. Edellä valiokunta on jo tuonut esiin, kuinka merkittävä kysymys Suomelle on yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan uudistus ja sen

sovellettavuus maamme olosuhteisiin. Maatalouden on säilyttävä koko unionin alueella, myös alueilla, joilla on epäedulliset olosuhteet. Tästä useassa EU:n huippukokouksessa vahvistetusta loppupäätelmästä on pidettävä kiinni.

Selvityksessä on todettu, että laajentumis- ja integroitumisprosessiin liittyvät kokonaistaloudelliset vaikutukset unionille ja Suomelle sekä etenkin hakijamaille ovat jo olleet ja tulevat jatkossakin olemaan suoria budjettivaikutuksia suurempia ja pääosin myönteisiä. Toisaalta, jos Suomen maksut EU:n budjettiin määräytyisivät nykyperustein (1,6 prosenttia EU 27 -maiden maksuista) ja Suomen tulot alhaisen tuloarvion (maatalous- ja alue- sekä rakennepoliittiset tuet noin 300 miljoonaa euroa vuoden 2006 tasoa pienemmät) mukaan, Suomen nettomaksu vuonna 2013 nousisi runsaaseen 1 100 miljoonaan euroon. Tämän vuoksi on ehdottoman tärkeää, että seurataan sekä Suomen maksuosuuksia Euroopan unionin toimenpiteisiin että maamme unionista tulevaa rahoitusta. Kaikki voitava on tehtävä, että Suomi voisi kasvattaa osuuttaan EU:sta saatavasta maatalous- ja aluepolitiikan yhteisestä rahoituksesta.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston selvitykseen painottaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Risto Kuisma /sd
vpj.	Harry Wallin /sd	Eero Lämsä /kesk
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Erkki Pulliainen /vihr
	Pertti Hemmilä /kok	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Matti Kauppila /vas	Pekka Vilkuna /kesk
	Esko Kiviranta /kesk	Lasse Virén /kok.
	Katri Komi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.